

Zofia Zielińska

Polonistyka w Austrii

Biuletyn Polonistyczny 22/4 (74), 59-64

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

czych. Jednym z istotnych aspektów tej metodologii jest przynosząca pożytek kulturom obu krajów ścisła współpraca naukowa uczonych polskich i włoskich.

Dr Wojciech Jekiel

Z PRAC OŚRODKÓW POLONISTYCZNYCH ZAGRANICĄ

POLONISTYKA W AUSTRII W LATACH 1977-1978

Instytut Sławistyczny Uniwersytetu Wiedeńskiego rozwija się w ostatnich latach bardzo bujnie. Nieliczny jeszcze do niedawna zespół naukowo-dydaktyczny tej placówki składa się dziś z czterech profesorów zwyczajnych, jednego profesora nadzwyczajnego, czterech docentów i siedemnastu lektorów. Do grona profesorów, po odejściu na emeryturę prof. J. Hamma, przybył z Zagrzebia w r. 1977, prof. R. Katičić.

Ogólne zmiany zachodzące na uniwersytetach austriackich, a dotyczące organizacji studiów, obejmują również sławistykę. I tak, na miejsce dotychczasowej ogólnej filologii słowiańskiej powstanie filologia czeska, polska, rosyjska itd., z tym, że na każdym uniwersytecie będą egzystowały tylko pewne kierunki. Filologia polska będzie istniała na dwóch uniwersytetach: w Wiedniu i w Salzburgu. Projekt, opracowany przez specjalistów, został przed kilku laty przedłożony Ministerstwu Szkolnictwa Wyższego i wejdzie w życie prawdopodobnie w roku akad. 1979/80 lub następnym. Tak więc po latach pionierskiej pracy profesora Uniwersytetu Wiedeńskiego G. Wytrzensa w dziedzinie nauczania literatury polskiej, po sporadycznie prowadzonych wykładach z zakresu językoznawstwa polskiego i lektoratach dających praktyczne przygotowanie językowe, powstanie kierunek filologii polskiej, umożliwiający pełne wykształcenie w tym zakresie.

W myśl nowych planów utworzone będą studia dyplomowe z kierunkiem filologii polskiej, trwające osiem semestrów i dające tytuł magistra.

Ich uzupełnieniem będą studia trwające cztery semestry i dające tytuł doktora z kierunkiem filologii polskiej. Powstanie ponadto kierunek kształcący nauczycieli szkół średnich (dziewięć semestrów), dający tytuł magistra, gdzie jednak z przyczyn zupełnie zrozumiałych nie uwzględnia się filologii polskiej: w szkołach austriackich nie uczy się języka polskiego (w przeciwieństwie do rosyjskiego czy serbo-chorwackiego).

Tak jak dotychczas, możliwe będzie łączenie różnych kierunków, a więc np. filologii rosyjskiej z historią, czy filologią angielską; nowością będzie natomiast możliwość łączenia dwóch filologii słowiańskich, np. polskiej i serbo-chorwackiej. Przyczyni się to niewątpliwie do lepszego przygotowania studentów w zakresie slawistyki.

Praktyczna realizacja nowych planów wejdzie w życie dopiero po upływie roku lub nawet dwóch lat, ale Instytut Slawistyczny Uniwersytetu Wiedeńskiego już teraz powoli przygotowuje się do mających nastąpić zmian, wzbogacając program zajęć o nowe pozycje.

Widoczne jest to także w zakresie polonistyki: od marca 1977 r. dr D. Dogil, pracownik naukowy UAM w Poznaniu, prowadzi dwugodzinne wykłady z gramatyki opisowej języka polskiego, a także seminarium poświęcone składni porównawczej języka polskiego i niemieckiego. Wykłady prof. F. Mareša, wprowadzające w zagadnienia słowiańskiej gramatyki porównawczej, rozszerzone zostaną o wykłady z gramatyki historycznej języka polskiego.

Wykłady z historii literatury polskiej, prowadzone przez prof. G. Wytrzensa w pewnych odstępach czasu, uzupełnia dr B. Miązek, który kieruje seminarium poświęconym w ostatnim roku pozytywizmowi polskiemu i proseminarium zajmującym się teorią literatury polskiej. Należałoby również zaznaczyć, że dr Miązek przygotowuje pracę nt. polskiego pozytywizmu, która ma się ukazać w języku niemieckim.

Pod kierunkiem prof. G. Wytrzensa powstało w ostatnim czasie kilka prac z zakresu literatury polskiej: praca doktorska R. Badegrubera nt. twórczości Marii Dąbrowskiej; dwie prace dyplomowe studentów Instytutu Tłumaczy, a to: E. Scheiber "Polnische Beiträge zur Übersetzungstheorie" (Wkład polski do teorii tłumaczenia), oraz J. Ziemskiej, "Witold Gombrowicz. »Operetka« - eine Übersetzungskritik" (Witold Gom-

browicz. "Operetka" - krytyka tłumaczenia); mgr Weisswasser przygotowuje pracę doktorską nt. "Literatura polska w wiedeńskich czasopismach literackich w latach 1880-1918".

W najbliższym czasie ma się ukazać w Polsce rozprawa prof. G. Wytrzensa poświęcona felietonom T. Rittnera.

Niezależnie od problematyki językoznawczej i literackiej, studenci zapoznają się z Polską i jej kulturą na wykładach noszących ten właśnie tytuł: "Landes- und Kulturkunde Polens", prowadzonych przez historyka dra J. Forst-Battaglię. Zajęcia te znalazły się po raz pierwszy w spisie wykładów na rok akad. 1978/79. Dr Forst-Battaglia, który w swej pracy naukowej wiele miejsca poświęca historii Polski, ogłosił w ostatnim czasie następujące publikacje: "Paweł Popiel (1807-1892)"¹, "Die polnisch-ukrainische Beziehungen in Galizien, 1866-1872" (Stosunki polsko-ukraińskie w Galicji 1866-1872)², "Österreich im politischen Denken der Polen Galiziens (1848-1914)" (Austria w myśli politycznej Polaków galicyjskich (1848-1914))³.

Wiedzę historyczną uzupełniają studenci interesujący się zagadnieniami polskimi słuchając wykładów prof. W. Leitscha, zajmującego się w roku akad. 1977/78 historią Polski po rozbiorach. Prof. W. Leitsch wiele swych prac naukowych poświęcił Polsce i jej historii. W ostatnich dwóch latach wyszedł spod jego pióra artykuł "Eine Kriegsberichterstattein des 17. Jahrhunderts" (Korespondentka wojenna XVII wieku - dama dworu Urszula Meyerin)⁴ oraz praca poświęcona historii Wawelu, "Der Brand im Wawel am 29 Jänner 1595" (Pożar Wawelu 29 stycznia 1595 r.)⁵. Pod kierunkiem prof. Leitscha pisze pracę doktorską A. Bues; tematem jest okres pierwszego bezkrólewia w Polsce w latach 1572-1573 i problem kandydatury Habsburgów na tron polski.

Tematykę polonistyczną uzupełniają wykłady lektora dra E. Schneeweissa poświęcone polskiej sztuce ludowej i jej historii.

Praktyczna nauka języka polskiego, prowadzona przez dr Z. Zielińską, odbywa się, jak dawniej, na lektoratach: na 4-godzinny kursie dla początkujących i 2-godzinny dla zaawansowanych. Najwyższy, również 2-godzinny, kurs poświęcony jest lekturze literatury współczesnej.

Nowością jest wprowadzony w r. 1977 lektorat języka polskiego dla

sluchaczy wszystkich fakultetów, początkowo tylko 2-godzinny, dla początkujących, obecnie już także dla zaawansowanych. Prowadzi go W. Nowińska-Hamm.

Drugą placówką, w której będzie w przyszłości istniała filologia polska, jest Uniwersytet w Salzburgu. Dotychczas egzystował tam stale jedynie lektorat języka polskiego, prowadzony przez dra H. Biedera, wychowanka Wiedeńskiego Instytutu Slawistycznego. W zależności od napływu studentów i ich zainteresowań odbywają się wykłady poświęcone językoznawstwu lub literaturze polskiej. W roku akad. 1977/78 dr Bieder prowadził seminarium na temat struktury współczesnej polszczyzny ("Struktur in der polnischen Gegenwartssprache").

Tematyka polska występuje również we własnych pracach naukowych dra H. Biedera. Jego publikacje z lat ubiegłych poświęcone były twórczości Stanisława Brzozowskiego, najnowsza zaś, dotycząca tematyki językoznawczej, nosi tytuł "Die Rolle des Polnischen bei den älteren deutsch-westrussischen lexikalischen Lehnbeziehungen" (Rola języka polskiego w starszych zapożyczeniach leksykalnych niemiecko-zachodniorosyjskich)⁶.

Na uniwersytetach w Grazu i Innsbrucku prowadzone są tylko lektory języka polskiego. Lektorzy korzystają przeważnie z materiałów i wydawnictw "Polonicum". Podręczniki przeznaczone dla początkujących całkowicie odpowiadają potrzebom dydaktycznym, wciąż natomiast brak odpowiednich pomocy dla zaawansowanych (mam tu na myśli średni stopień zaawansowania).

Z uczestnictwa w wakacyjnych kursach języka polskiego i kultury polskiej korzystają studenci wszystkich uniwersytetów austriackich. Umożliwiają im one pogłębienie znajomości języka i kultury kraju, który znają przeważnie tylko z literatury.

Niezależnie od znanego powszechnie pisma slawistów austriackich "Wiener Slavistisches Jahrbuch", zaczął ukazywać się w r. 1977 "Wiener Slavistisches Almanach", który zamieszcza artykuły ze wszystkich dziedzin slawistyki, zarówno rozważania teoretyczne, jak materiały archiwalne. Artykuły na tematy historyczne, dotyczące m.in. historii Polski, ukazują się na łamach pisma "Österreichische Osthefte", wydawanego

przez Österreichisches Ost- und Südeuropa Institut, z siedzibą w Wiedniu. W jubileuszowym numerze tego pisma znajdujemy artykuł W. Heindl, "Universitätsreform und politisches Programm. Die Sprachenfrage an der Universität Krakau im Neoabsolutismus" (Reforma uniwersytecka i program polityczny. Problem językowy na uniwersytecie krakowskim w okresie neoabsolutyzmu)⁷.

Na osobną uwagę zasługuje praca sekcji polskiej w Instytucie Tłumaczy (Institut für Übersetzer- und Dolmetschausbildung). Także i tutaj nastąpiły ogromne zmiany. Jeszcze do niedawna cały ciężar kształcenia tłumaczy specjalizujących się w języku polskim spoczywał na barkach jednej osoby. Dziś pracuje tu czterech lektorów, przeważnie wychowanków tegoż Instytutu lub slawistyki. Zajęcia obejmują tłumaczenia z języka niemieckiego na język polski (lektor - mgr M. Weisswasser), tłumaczenia z języka polskiego na język niemiecki (lektor - dr D. Müller-Ott), wyrażenia fachowe we współczesnej polszczyźnie (lektor - dr M. Zykan-Zilberszac), tłumaczenia na żywo (lektor - dyplomowany tłumacz Jarosińska). W planach przewidziany jest dodatkowy lektorat w zakresie tłumaczeń polsko-niemieckich, a także nowa obsada wykładu zajmującego się przeglądem prasy.

Możliwości w zakresie studiów pozostają jednak w pewnej dysproporcji do szans znalezienia pracy po studiach tej właśnie specjalności. Część absolwentów znajduje zatrudnienie w szkolnictwie, są to jednak tylko rusycyści, chorwatyści lub studiujący język słoweński. Poloniści takich możliwości nie mają, podejmują więc najczęściej pracę, która nie odpowiada ich przygotowaniu.

¹ Polska myśl polityczna XIX i XX w., t. II: Twórcy polskiej myśli politycznej. Zbiór studiów, Wrocław 1978.

² "Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego". Prace Historyczne. Austro-Polonica. Z. 57, Kraków 1978.

³ "Österreichische Osthefte", Jahrg. 20, Heft 1, Österreichisches Ost- und Südeuropa Institut, Wien 1978.

⁴ Zum Smolensker Krieg der Jahre 1632-1634. Osteuropa in Geschichte und Gegenwart. Festschrift für Günther Stökl zum 60 Geburtstag. Böhlau Verlag, Köln-Wien 1977.

⁵ Odbitka z t. IV Studiów do Dziejów Wawelu. Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu, Kraków 1978.

⁶ "Wiener Slavistisches Jahrbuch", Band 24, Wien 1978.

⁷ "Österreichische Osthefte", Jahrg. 20, Heft 1, Österreichisches Ost- und Südeuropa Institut, Wien 1978.

Dr Zofia Zielińska
lektor języka polskiego
Uniwersytetu Wiedeńskiego

POLONISTYKA W CZECHOSŁOWACJI

Polonistyczna działalność Ośrodka Informacji i Kultury Polskiej w Pradze

Zbliża się 30-lecie działalności Ośrodka Informacji i Kultury Polskiej w Pradze. Ta kilkunastoosobowa placówka, kierowana od trzech lat przez dziennikarza Stanisława Celichowskiego, przeżywa wyraźny renesans¹.

Zgodnie z profilem "Biuletynu Polonistycznego", w niniejszym artykule ograniczono się do zreferowania ściśle polonistycznej działalności OIKP.

Współpraca z polonistyką uniwersytecką

Od r. 1978 w ramach marcowych Dni Przyjaźni Czechosłowacko-Polskich, organizowanych przez OIKP i Uniwersytet Palackiego w Ołomuńcu, odbywają się konferencje polonistów czechosłowackich. Plon tych konferencji publikowany jest – metodą małej poligrafii – w czeskiej i polskiej wersji językowej. W r. 1978 ukazała się nakładem OIKP publikacja pt. "I Konferencja Czechosłowackich Polonistów, Ołomuniec, 17 III 1978 r. (Stan obecny, potrzeby i perspektywy polonistyki w Czechosłowacji)"².

Niezależnie od bezpośrednich kontaktów między polonistyką na uczelniach czechosłowackich i polskich, OIKP z własnej inicjatywy (lub w od-